

Lucija Stepančič

Jure Jakob: *Delci dela.*

Ljubljana: LUD Literatura (Prišleki), 2013.

Naj izjemoma začnem z najhrupnejšima verzoma iz *Delcev dela*, te nadvse tihe zbirke. Knjiga se mi je ob prvem listanju odprla prav na tem mestu, kdo ve, zakaj, a ravno te besede so me posrkale vase, kot le redko kdaj. “Kot da smo potniki in mesta, vreme in letni časi / le razburljivo škripanje pod večnimi kolesi.” Pri nadaljnjem branju so postopoma izginjale vsakršne slutnje hitrosti, urbanega tempa in potovanja, celoten vtis se je iznihal v nekakšno tihožitje v belem. Namig na “škripanje večnih koles” pa je vendarle ostal vznemirljivo prisoten skozi vso zbirko, kot presenetljiva podstat, ozadje, ki proseva skozi ves prvi plan. Perpleksije avtorju nikakor niso tuje, na podoben način sam lista Transtörmerjeve *Skrivnosti na poti*: “v resnici ne berem, / ampak kukam skozi besede / k motnemu siju na koncu obzorja.”

Morda bi se bilo dobro vrniti k površinskim vtisom. Skozi detajle, ki po navadi ne vzbujajo pozornosti, se vzpostavlja varljiva prepoznavnost pesniške pokrajine. Najopaznejši slogovni potezi sta askeza in izčiščenost, vendar ne dajeta vtisa, da imamo opraviti s skrbno pripravljenimi učinki. Najbolj privlačno pri Jakobovih pesmih je ravno to, da jim avtor nekako dopusti, da se zgodijo same, tako naravno, kot bi jih pisala veter in dež v izmenjavi s poletno vročino in marčevskimi poganjki. Branje njegove poezije učinkuje kot svojevrstno povabilo k opazovanju, tako da imamo še po tem, ko je prebrana knjiga spet zaprta, občutek, da se nekje zunaj, na odprtem, samodejno nadaljuje, da morda v ustvarjanju tega morandijevsko zadržanega sveta, sodeluje ves svet. V kolikor se zna pritajiti v prav posebno zbranost.

Avtopoetika, ki jo bolj ali manj eksplicitno poda v pesmi z naslovom *Poetika*, ustreza vtisom zenovsko ubranega sveta. “Vsak dan je treba vstati / in gledati slivo / na vzhodnem koncu vrta. // Od vseh dreves, živali, / vremenskih pojavov, odtenkov svetlobe, / skrivnostnih in razorožujočih /

špranj v pokrajini, / ki si v duhu in besedi / neomajno vzamejo svoj prostor, / je bolje gledati slivo / na vzhodnem koncu vrta.” Podobna, precej osupljiva prostodušnost je prisotna tudi v mimobežnih izjavah, ki pa imajo v resnici več robov, kot jih kažejo na prvi pogled. “Rad delam, / kar je treba,” pravi avtor. In celo: “Delati dobre gibe. / Nekje, kjer rad delaš.” Avtorska modrost s svojo navidezno preprostostjo spominja na zen koan, izzivalno prostodušen, a poln pomenov, če ga hočemo domisliti do kraja.

Pesnik sam, tako imenovani lirski subjekt, je v svojih pesmih navzoč kot naravni pojav: brez velikega hrupa, nekako samoumevno, a, kot se izkaže, neizbežno. Celo do te mere, da se z zapisanim zdi zraščeno, čeprav bi se vse skupaj prav tako lahko dogajalo brez kogar koli, brez žive duše. Pesnjenje je nekaj najnaravnejšega na svetu. Vsaj po poeziji Jureta Jakoba sodeč. Kadar spregovori v prvi osebi, se zdi, kot da bi samega sebe opazoval nekako od zunaj. Tudi ostale, bolj ali manj določene osebe, ki se od časa do časa pojavijo, dajejo vtis, da jih opazujemo brez njihove vednosti, sredi karseda preprostega vsakdana, pa naj bo to zelo bežno zagledan “moški, ki se dviza čez pločnik” in potem v trenutku izgine za vedno, ali mati, ki polaga v posteljico otroka, zaspalega v njenem naročju, in ki s svojim ugodjem preplavi vso pesem od začetka do konca. “Vse, kar je vidno, žari brez pripombe na ozadje / za nevidno mejo.” In “v čudovito mirni izvedbi”. Osebe so, tako kot pesnik, povsem stopljene s prizorom in z zrakom, ki jih obdaja, niti najmanj se ne zavedajo, da so vstopile v literaturo in postale vidne bralskim očem.

Vse se dogaja na tihem (sporadičen hrup s ceste ali dvorišča občutek molčljivosti še poveča), spontano, vse diha v sozvočju z velikan-skimi naravnimi cikli. Verjetno mi ni treba posebej razlagati, da pri tem ne gre za kakšno posebej izpostavljeno čaščenje narave niti za eklogo ali bukoliko, čeprav (morda kot nasledek otroštva) naletimo celo na kmečka opravila. “Dva traktorja sta / tesno drug za drugim / v poskusu oddaljevanja / privezana / le na zrak // Globoko ga vdihujem // in vmes ni / nobene nevarnosti.” Prav tako ne gre za panteizem, za čaščenje naravnih sil, novopoganstvo, eskapizem in kar je še podobnega. Vse naštetost se zdi v primerjavi s prebranim kot glasno ropotanje z opredelitvami. Poezija Jureta Jakoba, na videz tako mirna, se vendar gibko izmika označevalcem, in ko nehamo iskati ustrezen predalček, jo morda celo najdemo. In odkrijemo, da je bila tu ves čas. Edina prava beseda je prisotnost. Utihniti in zagledati. Se uglasiti na skrivnostno pasivnost, ki se mimogrede lahko dotakne tudi nedoumljivega ozadja vsega dogajanja, kjer se včasih prepojijo povsem različni svetovi. “Promet po cesti teče / kot skrivnostno umazana reka.” Voda se zdi oprijemljiv posrednik med različnimi nivoji bivanja: “Tekoč

gmota šumov se ne ustavlja, / počasi in vztrajno leze vate, / kozarci žvenketajo lahkotno melodijo, / telo gre ob telesu kakor brzica ob brzici.” Presenetljivo izenačenje živega in neživega, konkretnega in abstraktnega se najde tudi v pesmi *Marec*: “V to staro stanovanje smo vstavljeni / kot marec v čas, moje mrzle roke v tvoje tople, / pomlad v oster veter.”

Pot do tega avtorskega kozmosa najbolj nakazujejo glagoli, ki določajo tudi pesnika samega, ležim, sedim, gledam, grem na sprehod (z vozičkom ali brez njega) in predvsem, med vsemi najpomembnejši, diham. Zrak je vsekakor podlaga za “delo svetlobe in sanj”. Mimogrede sicer izvemo, da “svetloba ni najpomembnejša, / ker se nenehno spreminja / ampak zrak. / Da gre dihanje rado. / Da lahko jemlješ vase in daješ ven.” Pesnikovo dihanje ima vse lastnosti opazovanja, če že ne kar razmišljanja, v vsakem primeru pa gre za globoko privrženo in prepričljivo doživetje izmenjavo s tem svetom, katere večji del sicer ostaja pod pragom izgovorljivega, vendar prepričljivo seva iz zapisanega. V svojih pesniških pokrajinah je navzoč kot veter, brez preteklosti in brez prihodnosti, pa vendar sposoben oživljati vse, kar ga obdaja.

Letni časi imajo v tej poeziji seveda kar se le da vidno vlogo, prevladujeta poletje in zima. V skrajnih točkah leta se čas namreč ustavi, tako vročina kot mraz učinkujeta veliko bolj statično in brezprizivno od prehodnega značaja pomladi in jeseni, tako za poletje kot za zimo se pogosto zdi, da ju nikoli ne bo konec, in prav v tem občutku pesnik očitno najbolj uživa. Celo marec je bolj kot prvemu pomladnemu dihu podoben še zadnjemu ledenemu zamahu, ki zna biti, kot nas zadnjih nekaj let prepričujejo dramatični zaključki zime, še veliko bolj zimski od zime same: ta je na svojem koledarskem vrhuncu pogosto mehka. “Včasih se pozimi / Golovec / dvigne iz sanj.” To je lahko tudi “mejni svet, delno dežne kaplje, delno mokre / snežinke, ki se zaganjajo v dežnike”, ki ga slutnja otoplitve spodbudi, da pokaže kremplje. “V jutru / se hladen zrak z vsemi štirimi vpne / med tla in strop in drži cel dan pokonci”, tako je opisan prihod pomladi. In poletje? “V belo pobeljeno sobo na lončeno peč / skoz na stežaj odprta okna sije sonce, / zdi se, da dan traja, kot da ni večera / v enakomernem, čvrstem vztrajanju poletja.” Le izjemoma je vizija lahko tudi dramatična, in kadar je, se je ob njej vredno ustaviti. “Ko se široko sonce / zažira v telo, / se misel / spreminja / v privide ognja.”